

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

Fødevareministerens tale  
ved høring i Folketingets Europaudvalg,  
Fødevareudvalg og Miljø- og Planlægningsudvalg  
den 19. maj 2009 om brak og Grøn Vækst

[Det talte ord gælder]

Tak for invitationen til at deltage i dagens høring. Lad mig starte med at sige, at det er lige så vigtigt for regeringen som for folketinget at neutralisere de effekter der måtte være af ophævelsen af braklægningsordningen.

Jeg er sikker på, at høringen i dag vil give et godt overblik over de mange faglige aspekter omkring brak, natur og miljø og dermed et godt indspil til de fortsatte drøftelser om Grøn Vækst.

---

Som bekendt præsenterede regeringen sit Grøn Vækst-udspil den 30. april.

Grøn Vækst er et meget omfattende udspil på 13,5 mia. kr. over 5 år, som skal sikre renere vand, færre drivhusgasser, mere og bedre tilgængelig natur samt et grønnere landbrugs- og fødevareerhverv i vækst. Der er tale om en stigning i investeringerne på 50 pct. i forhold til den hidtidige indsats. Altså et meget ambitiøst udspil.

De politiske forhandlinger om Grøn Vækst-udspillet er nu godt i gang og jeg håber, at vi ingen længe kan indgå en bred politisk aftale.

---

Regeringen er meget tilfreds med, at der i 2008 blev skabt flertal i EU for at afskaffe braklægningsordningen som en del af sundhedstjekket af EU's fælles landbrugspolitik. Ordningen var et gammeldags markedsinstrument, som tiden var løbet fra. Årene med overskudsproduktion og lave priser på korn og foder er nu afløst af en latent global fødevarekrise og priser på landbrugsprodukter på et fortsat højt niveau.

Udover at stabilisere markederne for korn og fødevarer har braklægningen af landbrugsjord også haft sidegevinster i forhold til miljø og natur. De steder, hvor der har ligget jord brak, har det haft visse - store som små - positive effekter på natur og miljøet.

Det er netop derfor, at regeringen hele vejen igennem har sagt, at vi vil neutralisere de effekter der måtte være af ophævelsen af braklægningsordningen.

Da brakken blev midlertidig ophævet i 2007/08 iværksatte regeringen derfor sin brak-indsatsplan. Planen indeholdt krav om flere efterafgrøder, incitammenter til flere randzoner langs vandløb og søer og en målrettet informationsindsats i forhold til natur og pesticidanvendelse.

Og nu hvor brak-kravet er blevet ophævet permanent, har regeringen indbygget instrumenter i Grøn Vækst-udspillet, der sikrer at effekterne bliver neutraliseret.

Og alt sammen er det gennemført på et fagligt velunderbygget grundlag, leveret af de involverede statslige styrelser og af forskningsinstitutioner under Københavns og Århus Universitet.

---

Der var i 2007 knap 150.000 ha braklagt landbrugsjord i Danmark. I 2008 var ca. 83.000 ha tidligere brakjord taget ind i dyrkning igen.

Forskningsinstitutionerne har vurderet, at op til 120.000 ha tidligere brakjord vil blive genopdyrket som et resultat af den permanente ophævelse af braklægningskravet.

FødevarerErhverv har endnu ikke bearbejdet alle indberetninger om dyrkning og afgrødevalg i 2009. Men en foreløbig vurdering af indberetningerne fra FødevarerErhverv, som jeg netop har modtaget, tyder på, at forskningsinstitutionernes vurdering holder nogenlunde stik, således at mellem 100.000 og 120.000 ha tidligere brakjord nu er dyrket op.

---

Effekterne af ophævelsen af brak-kravet viser sig på fire hovedområder. Det gælder:

- Udvaskning af kvælstof

- Tab af fosfor
- Belastning med pesticider
- Natur

Grøn Vækst-udspillet sikrer, at effekterne på alle fire områder neutraliseres.

Men med hensyn til **kvælstofudvaskningen** kan jeg pege på, at den nuværende kvælstofregulering lægger et loft over, hvor meget kvælstof landbruget på landsplan maksimalt bruge. Det samlede nationale loft ligger fast år for år, selvom landbrugsarealets størrelse ændrer sig.

På grund af det samlede loft over kvælstofforbruget, vil den ekstra udvaskning af kvælstof, der opstår på grund af genopdyrkning af brakarealerne, være forholdsvis marginal.

Herudover betyder alle indsatserne i Grøn Vækst, at kvælstofudvaskningen til vandmiljøet frem mod 2015 bliver reduceret med 19.000 tons. Hermed sikrer vi ”god økologisk tilstand” i vandmiljøet i overensstemmelse med kravene i Vandrammedirektivet.

Merudvaskningen af **fosfor** som følge af genopdyrkingen af brak stammer særligt fra genopdyrkingen af braklagte randzoner.

Det tab af fosfor, der forårsages af ophøret af brakken er regnet med i den samlede fosforindsats, der skal løftes i Grøn Vækst for at leve op til Vandrammedirektivets krav. Heri er også indregnet mankoen i forhold til Vandmiljøplan III.

Med kravet om obligatoriske dyrkningsfrie randzoner, som en del af Grøn Vækst-udspillet, vil fosfortabet på grund af ophøret af brakken blive udlignet – og langt mere til.

Også andre indsatser i Grøn Vækst bidrager til at reducere fosfortabet betydeligt. Det gælder blandt andet forbud imod jordbearbejdning i visse sædskifter i efteråret, etablering af 3.000 ha ekstensiverede ådale, samt tiltag med en mindre fosforreducerende effekt, det gælder krav om 140.000 ha mere efterafgrøder, fordobling af det økologiske areal mv.

På **pesticidområdet** lægger regeringen med Grøn Vækst-udspillet op til en væsentlig omlægning og skærpelse af indsatsen for at begrænse brugen af pesticider. Målet er en markant reduktion af pesticiders skadevirkninger for mennesker, dyr og natur.

Regeringen ønsker at fastholde ambitionsniveauet fra Pesticidplan 2004-2009 og hermed nedsætte belastningsomfanget til 1,4 i 2013, svarende til en reduktion af behandlingshyppigheden fra 2,5 til 1,7.

Et væsentligt element i Grøn Vækst er en forhøjelse og grøn omlægning af pesticidafgiften, så de mest miljø- og sundhedsbelastende pesticider pålægges den højeste afgift. Det er en langt mere intelligent måde at lave afgiftsordninger på. Hertil kommer en række af de øvrige virkemidler i Grøn Vækst: 50.000 ha. nye dyrknings – og sprøjtefrie – randzoner, 10.000 ha. vådområder mv.

Tilsammen vil pesticidindsatserne langt mere end opveje den mindre stigning af pesticidforbruget, der kan forventes i forbindelse opdyrkning af den tidligere brak-jord.

Når det gælder **naturværdierne**, kan vi ikke gøre tingene op ”1:1” på samme måde som for udvaskning af kvælstof, fosfor og pesticider.

For natur er jo ikke bare natur.

Der er nogle der mener, at der med brakken er forsvundet meget værdifuld natur. Det vil jeg gerne stille spørgsmålstejn ved.

Under braklægningsordningen kunne landmændene selv frit vælge, hvilke omdriftsarealer, der skulle tages ud af produktion.

Det har endvidere stået landmændene frit for, om der skulle være tale om braklægning i rotation eller om samme areal skulle lægge brak år efter år. Dertil kommer, at brakforpligtigelsen har varieret mellem 5 og 18% af omdriftsarealet over perioden afhængig af markedsforholdene.

Tilsammen har disse forhold i stor udstrækning efterladt usammenhængende ”pletter” af brak rundt omkring i landskabet.

Efter EU’s tilskudsregler skulle brakarealerne løbende have en karakter, så de kunne inddrages i driften igen. Med EU’s enkeltbetalingsordning blev disse krav strammet op med et decideret plejekrav. I 2005 og 2006 måtte opvækst af træer og buske ikke være mere end 5 år gamle. Fra 2007 blev der indført et krav om slåning mindst hvert andet år, således at brakmarker ikke udviklede sig til egentlig natur. Kravet var, at såfremt arealet ikke var blevet slået i 2006, så skulle det slås i 2007.

Visse brakarealer har kunnet ”vokse sig ind” i faktisk § 3-status til trods for de gældende krav om vedligeholdelse. Sådanne arealer har dog ikke været beskyttet af § 3 i Naturbeskyttelsesloven. Efter reglerne i naturtypebekendtgørelsen er naturarealer, der er dannet fordi de har været braklagt, ikke omfattet af naturbeskyttelsen, og der har derfor været adgang til at pløje disse arealer op i op til et år efter EU-brakforpligtelsens ophør.

Det siger sig selv, at med disse regler er der grænser for, hvor meget ”ægte” natur, der har kunnet udvikle sig på brakmarkerne.

Grøn Vækst-udspillet lægger op til at etablere 75.000 ha. ny, målrettet, blivende og sammenhængende natur i form af skove, dyrkningsfrie randzoner langs vandløb og søer, vådområder, ekstensiverede ådale og ny natur i Natura2000-områderne.

Og så er der alle de andre initiativer i Grøn Vækst, som også har en positiv effekt på naturen. Det gælder en indsatsen for reduktion af pesticiders skadevirkninger, fordobling af det økologiske areal, reduceret belastning med ammoniak, bedre pleje af eksisterende naturarealer mv.

Med de mange indsatser, der lægges op til med Grøn Vækst, får naturen et gevaldigt løft, som langt overstiger den naturværdi, der har ligget i de tidligere brakmarker.

Og jeg er sikker på, at når vi i de kommende år ser de mange nye vådområder, randzoner og nye skovområder skyde op, vil vi kunne se, at der her er tale om rigtig natur og ikke tilfældige brakmarker med tidsler

og brændenæller. Regeringen vil med Grøn Vækst skabe rigtig natur på en langt mere velovervejet måde.

Jeg ser frem til de videre politiske drøftelser om Grøn Vækst.

Tak for ordet!